
Vliv konkurzního řízení na ovládací vztahy a povinnost učinit nabídku převzetí.

I. Postavení správce konkurzní podstaty úpadce, který má podíl na hlasovacích právech společnosti, jejíž akcie jsou registrované.

První problémový okruh lze demonstrovat na následujícím příkladu: Společnost S má v majetku akcie cílové společnosti C, a s těmito akciemi je spojen podíl na hlasovacích právech, který umožňuje ovládání společnosti C. Akcie společnosti C jsou registrované. Na majetek společnosti S je prohlášen konkurz. Otázkou je, jaké je v tom případě postavení správce konkurzní podstaty společnosti S – stane se osobou ovládající tuto společnost? Vznikne mu oznamovací povinnost a povinnost učinit nabídku převzetí majitelům účastnických cenných papírů společnosti C?

Prohlášením konkurzu na úpadce přechází na správce konkurzní podstaty oprávnění nakládat s majetkem konkurzní podstaty. Majitelem hodnot tvořících konkurzní podstatu, a tedy i akcií registrované cílové společnosti, však až do okamžiku jejich zpeněžení zůstává úpadce. Z tohoto důvodu **nenabývá** správce konkurzní podstaty **přímý podíl** na cílové společnosti.

Vznik oznamovací povinnosti, stejně jako povinnosti učinit nabídku převzetí, je ovšem závislý na nabytí podílu na hlasovacích právech ve smyslu § 183d obchodního zákoníku (viz odkaz na toto ustanovení v § 183b obchodního zákoníku). Je proto třeba odpovědět na otázku, zda se správci konkurzní podstaty společnosti S ve smyslu § 183d odst. 4 přičtou hlasovací práva, kterými společnost S disponuje na společnosti C.

Tak by tomu bylo, pokud by správce konkurzní podstaty byl osobou ovládající úpadce, tedy společnost S. Dle § 183d odst. 4 písm. b) obchodního zákoníku se totiž za hlasovací práva plynoucí z účasti na cílové společnosti považují i hlasovací práva z účastnických cenných papírů, kterými disponuje osoba ovládaná oznamovatelem. Dle našeho názoru nelze považovat vztah mezi správcem konkurzní podstaty a společností v úpadku za vztah ovládání ve smyslu § 66a odst. 2 obchodního zákoníku. Předně je nutné vzít v úvahu specifické postavení správce konkurzní podstaty, který je jmenován soudem a plní zákonem stanovené funkce v průběhu soudního řízení o konkurzu. Jeho postavení je tak srovnatelné s postavením správce dědictví v řízení o dědictví, který je po dobu trvání dědictvého řízení oprávněn nakládat s majetkem tvořícím dědictví (srov. § 175f občanského soudního řádu) nebo správce podniku při řízení o výkonu rozhodnutí prodejem podniku (srov. § 338h a násl. občanského soudního řádu). Činnost správce konkurzní podstaty má charakter výkonu veřejné funkce, přičemž je povinen tuto vykonávat s odbornou péčí (viz § 8 odst. 2 zákona o konkurzu a vyrovnání) s ohledem na cíle konkurzního řízení, nikoli s ohledem na své vlastní zájmy. Správce konkurzní podstaty navíc podléhá přímému dohledu ze strany soudu (§ 12 zákona o konkurzu a vyrovnání) a mnohá jeho rozhodnutí jsou navíc podmíněna souhlasným vyjádřením věřitelského výboru. Vztah mezi úpadcem a správcem konkurzní podstaty je nutné chápat jako specifický vztah *sui generis*, který se svou povahou liší od vztahu osoby

ovládající k osobě ovládané dle § 66a odst. 2 obchodního zákoníku. Konstatujeme, že mezi správcem konkurzní podstaty a úpadcem nevzniká vztah ovládnutí a tedy správci konkurzní podstaty nelze přičítat hlasy spojené s účastnickými cennými papíry v konkurzní podstatě.

Dle § 183d odst. 4 písm. h) obchodního zákoníku se za hlasovací práva plynoucí z účasti na cílové společnosti považují i hlasovací práva z účastnických cenných papírů, které oznamovatel spravuje, obhospodařuje nebo jsou u něj uloženy na základě smlouvy o uložení cenných papírů, jestliže mu nebyly majitelem uděleny žádné pokyny týkající se hlasování. Je zřejmé, že mezi správcem konkurzní podstaty a úpadcem neexistuje žádný smluvní vztah a uvedené ustanovení tedy nelze na tuto situaci aplikovat.

Ve smyslu § 66b odst. 2 písm. a) obchodního zákoníku se má za to, že není-li prokázáno jinak, jedná právnická osoba a její správce konkurzní podstaty ve shodě. V tomto ohledu by přicházela v úvahu aplikace ustanovení § 183d odst. 6 obchodního zákoníku, ovšem pouze za podmínky, že by správce konkurzní podstaty *sám měl podíl na hlasovacích právech cílové společnosti*. Vzhledem k tomu, že domněnka o jednání ve shodě mezi správcem konkurzní podstaty a úpadcem je vyvrátitelná, je možné, aby se správce konkurzní podstaty vyhnul následkům aplikace § 183d odst. 6 obchodního zákoníku tím, že prokáže, že s úpadcem ve shodě nejedná.

Lze proto uzavřít, že v popsaném případě nevznikne za běžných okolností správci konkurzní podstaty ani oznamovací povinnost, ani povinnost učinit nabídku převzetí.

II. Postavení úpadce, který má podíl na hlasovacích právech společnosti, jejíž akcie jsou registrované

Dle § 14a odst. 1 zákona o konkurzu a vyrovnání přechází prohlášením konkurzu na správce konkurzní podstaty oprávnění vykonávat práva a plnit povinnosti, které jinak přísluší úpadci, jestliže souvisí s nakládáním s majetkem patřícím do podstaty. Je nutné mít na paměti, že správce konkurzní podstaty se v dotčených právních vztazích nestává osobou zavázanou nebo oprávněnou. Stejně tak správce konkurzní podstaty činí veškeré úkony v rámci své působnosti na účet úpadce.

Prohlášení konkurzu tedy nemá vliv na rozsah práv svědčících úpadci a nedochází ke snížení podílu na hlasovacích právech cílové společnosti, který dosud svědčil úpadci. Samotná skutečnost, že hlasovací práva nově náležejí vykonávat správci konkurzní podstaty, jehož vůle může být fakticky odlišná od vůle společnosti, nemůže být vykládána tak, že by se jednání správce konkurzní podstaty nepřičítalo úpadci. Zákon o konkurzu a vyrovnání vychází z toho, že vůle úpadce je po dobu konkurzního řízení ve stanoveném rozsahu nahrazována vůlí správce konkurzní podstaty. Je nepochybné, že pokud správce konkurzní podstaty v rámci výkonu své působnosti „nabude“ účastnické cenné papíry, získá je do majetku úpadce. Takové nabytí může znamenat ovládnutí cílové společnosti. Ovládající osobou v těchto případech nebude správce konkurzní podstaty, ale naopak úpadce, pro kterého správce konkurzní podstaty cenné papíry nabyl (srov. např. § 66a odst. 3 písm. a) obchodního zákoníku).

Vzniká otázka, zda společnost v konkurzu může skutečně vykonávat vliv na cílovou společnost. Nelze než konstatovat, že vzhledem k tomu, že se úkony správce konkurzní podstaty přičítají úpadci samotnému, že i vliv vykonávaný správcem konkurzní podstaty je

nutné považovat ve smyslu obecné hmotněprávní úpravy za vliv vykonávaný úpadcem.¹ Skutečnost prohlášení konkurzu z právního hlediska neznamená, že by úpadce přestal disponovat (§ 66a odst. 6 obchodního zákoníku) s hlasovacími právy na cílové společnosti. Případné omezení možnosti vykonávat hlasovací práva na cílové společnosti na základě vlastního uvážení úpadce je nutné chápat pouze jako dočasný důsledek zákonného omezení nakládání s vlastním majetkem po dobu konkurzního řízení.

Pokud tedy správce konkurzní podstaty nabude do podstaty účastnické cenné papíry, které představují podíl na hlasovacích právech, který umožňuje ovládnutí cílové společnosti, je nutné považovat úpadce ve smyslu § 183b odst. 1 obchodního zákoníku za akcionáře, který získal podíl na hlasovacích právech, který mu umožňuje ovládnutí společnosti. V takovém případě tedy vznikne úpadci povinnost učinit nabídku převzetí, kterou je ve smyslu ustanovení § 14a odst. 1 zákona o konkurzu a vyrovnání povinen na účet společnosti splnit správce konkurzní podstaty.

III. Postavení osoby ovládající úpadce

Tento problémový okruh zahrnuje dva případy:

1. Společnost S má v majetku akcie cílové společnosti C, a s těmito akciemi je spojen podíl na hlasovacích právech, který umožňuje ovládnutí společnosti C. Akcie společnosti C jsou registrované. Společnost S je v konkurzu. Společnost M získá podíl na společnosti S, který by jí za běžných okolností umožnil ovládnutí společnosti S.

Řízení podniku je v konkurzu v rukou správce konkurzní podstaty, jehož ustanovení i činnost je na vůli ovládající osoby zcela nezávislá. Společnost M proto nabytím akcií společnosti S **neovládla společnost S** a proto nemá povinnost učinit nabídku převzetí ve vztahu k akcionářům společnosti C (hlasovací práva se jí nepříčtou ve smyslu § 183d odst. 4 písm. b) obchodního zákoníku).

Domníváme se, že tento závěr platí i pokud by se na daný případ jinak vztahovala nevyvratitelná domněnka podle § 66a odst. 3 písm. a). Zákon o konkurzu a vyrovnání je speciálním předpisem, ze kterého vyplývá zvláštní právní režim, kterým je uplatnění této domněnky vyloučeno.

Společnosti M by **vznikla povinnost učinit nabídku** převzetí až pokud by byl konkurz zrušen (ať již z jakéhokoli důvodu), přičemž by úpadce nepřestal disponovat podílem na hlasovacích právech na cílové společnosti. Taková situace by mohla nastat např. při zrušení konkurzu z důvodu, že tu nejsou předpoklady pro konkurz (§ 44 zákona o konkurzu a vyrovnání). Až v této situaci by byly splněny kumulativní podmínky uvedené v § 183b

---

¹ Srov. např. stanovisko Nejvyššího soudu ČR C.pjn 19/98, dle kterého „aktivní věcná legitimace správce konkursní podstaty ve sporu se v daném časovém úseku (po dobu konkursu) odvíjí od aktivní věcné legitimace věřitele - úpadce, aniž by se ovšem správce stal pro tuto dobu účastníkem hmotněprávních vztahů, v nichž dlužník (úpadce) vystupoval“. Obdobně i Zoulik, F. Zákon o konkurzu a vyrovnání. Komentář. C.H.Beck, Praha 1998 s. 63 – „Jeho (správce konkurzní podstaty) postavení a s tím související oprávnění, povinnosti i odpovědnost se zakládají výlučně na předpisech procesního práva. Správce podstaty je proto třeba považovat za zvláštní procesní subjekt, čemuž ostatně nasvědčuje i okolnost, že zákon v § 8 odst. 2 charakterizuje jeho postavení jako funkci“.

odst. 1 obchodního zákoníku (nabytí podílu na hlasovacích právech, který umožňuje ovládnutí společnosti).

2. „Mateřská“ společnost M ovládá společnost S. Společnost S má v majetku akcie cílové společnosti C, a s těmito akciemi je spojen podíl na hlasovacích právech, který umožňuje ovládnutí společnosti C. Akcie společnosti C jsou registrované. Na majetek společnosti S je prohlášen konkurz.

Pokud je ovládnutí v § 66a odst. 2 definováno jako faktický nebo právní výkon vlivu na řízení nebo provozování podniku jiné osoby, je nutné konstatovat, že prohlášením konkurzu na ovládanou osobu ztratí ovládající osoba možnost tento vliv skutečně vykonávat. K okamžiku prohlášení konkurzu se tedy podíl mateřské společnosti na hlasovacích právech na cílové společnosti snižuje o hlasovací práva se kterými disponuje dceřiná společnost v úpadku. Opačnou situací by však byl případ, kdy by společnost v úpadku jednala i přesto se svojí mateřskou společností ve shodě.

Je otázkou, co by se v takové situaci stalo v případě zrušení konkurzu, pokud by akcie společnosti C byly i nadále v majetku společnosti S. Taková situace by mohla nastat např. při zrušení konkurzu z důvodu, že tu nejsou předpoklady pro konkurz (§ 44 zákona o konkurzu a vyrovnání). V tomto případě společnost M „znovu ovládne“ společnost S, z čehož by mohla vyplývat povinnost učinit znovu nabídku převzetí. Tuto otázku je dle našeho názoru nutné řešit s ohledem na účel úpravy a charakter konkurzního řízení tak, že zrušení konkurzu na dceřinou společnost nelze považovat za opětovné ovládnutí dceřiné společnosti. Konkurzní řízení bylo v takovém případě pouze stavem přechodným, ovládnutí „před“ konkurzem a ovládnutí „po“ konkurzu je třeba považovat za jeden ovládací vztah. Povinnost učinit nabídku převzetí po zrušení konkurzu proto společnosti M nevznikne.

Jistou analogii lze spatřovat v § 183b odst. 15 obchodního zákoníku, který stanoví, že povinnost učinit nabídku převzetí nevzniká, jestliže k ovládnutí společnosti došlo na základě nepodmíněné a neomezené dobrovolné nabídky převzetí, a za cenu stanovenou podle § 183c odst. 3. Zákon tedy v tomto ustanovení vychází z principu, že není třeba učinit nabídku převzetí, pokud se akcionářům již dostalo možnosti své akcie prodat za odpovídajících podmínek.

Závěry obsažené v této části stanoviska řeší pouze velmi specifické situace, vymezené výše uvedenými příklady, a platí jen pro účely posuzování povinnosti učinit nabídku převzetí. Nelze je proto bez dalšího vztahovat na jiné otázky.

Prezidium Komise schválilo dne 8. 10. 2003.

Kontaktní osoba:

JUDr. Vlastimil Pihera, tel.: 221 096 233, e-mail: vlastimil.pihera@sec.cz